Landsbygd i Kronoberg

OKTOBER 2026

Länsstyrelsen Kronoberg

Stödutbetalningar

Vanliga fel vid kontroller av areal och djur

Startstöd underlättar generationsskifte

MAT-rundan

Dränering ger hållbart och resurseffektivt jordbruk

Småbiotoper

LANDSBYGD I KRONOBERG
ISSN 1400-8467

Medfinansieras av Europeiska unionen

LEDARE

Stödutbetalningar

Hösten är en tid då en hel del av vårt arbete med din SAM-ansökan, som du lämnade in i våras, summeras i utbetalningar till dig. Arbetet med handläggning och fältkontroller har flutit på bra hos oss.

Areal- och djurbaserade stöd

Du kan göra vissa ändringar i din SAM-ansökan ända fram till 31 oktober. Det är anledningen till att delutbetalning av kompensationsstödet och miljöersättning för bete betalas ut först från mitten av november.

För de lantbrukare som får en delutbetalning av stöden är andelen 85 procent av stödbeloppet och resterande får du från januari 2027. Slututbetalning av övriga stöd som till exempel gårdsstöd, nötkreatursstöd och djurvälfärdsersättning påbörjas i december 2026.

Nationellt krisstöd

För att lindra de ekonomiska konsekvenserna av höjda priser på drivmedel och handelsgödsel, på grund av kriget i Mellanöstern, har regeringen avsatt drygt 1,6 miljarder kronor till ett krisstöd.

Stödet betalas ut till yrkesfiskare och jordbrukare som odlar grödor som ska bli livsmedel eller foder. Betesmarker ingår inte eftersom förbrukningen av kvävegödsel och diesel är liten.

Du behöver inte aktivt söka stödet. Utbetalningen baseras på de arealer och grödkoder som du har angett för gårdsstödet i SAM-ansökan 2026. Olika typer av grödor kräver olika mycket bränsle och gödselmedel.

Ersättningsnivån per hektar varierar därför från 400 kronor för slåttervall till 975 kronor för vårsäd och 1 200 kronor för till exempel höstvete. Minsta belopp som Jordbruksverket betalar ut är 5 000 kronor. Stödet betalas ut senast 31 december 2026.

EU:s jordbruksreserv

Sverige har tilldelats drygt 104 miljoner kronor från EU:s jordbruksreserv till följd av krisen i Mellanöstern. Jordbruksverket har gjort ett förslag på fördelning till olika grödor, men det är inte beslutat än.

Utbetalningen baseras på beslutet om gårdsstöd för 2026 och stödet betalas ut senast 28 februari 2027. Även denna utbetalning går med automatik.

Stefan Carlsson
Landsbygdsdirektör

Vanliga fel vid kontroller av areal och djur

För att få rätt stöd och undvika avdrag är det viktigt att uppgifterna i ansökan stämmer med verkligheten på gården.

Arealkontroll

Vanliga fel som upptäcks vid arealkontroll är:

- Sökt areal är större än den areal som mäts upp
- Ytor med träd eller skog, buskar och vägar som inte är stödberättigade har inte räknats bort
- Anmäld gröda eller markanvändning stämmer inte med verkligheten
- Betesmarker är för dåligt avbetade. Det beror ofta på för få djur i för stora fållor och/eller för dålig rotation av djuren mellan fållorna.
- Ohävdsarter, till exempel veketåg, som inte betas alls, gör att delar av betesmark måste ritas bort
- Anmärkning på igenväxning med buskar och träd i miljöersättning betesmark

Marken till vänster är inte godkänd betesmark eftersom där finns mycket obetad veketåg. Marken till höger är tydligt betad och klarar därför kraven för både gårdsstöd och miljöersättning.

Kontrollera skiftesgränserna noggrant och uppdatera ansökan om förutsättningarna ändras.

Djurkontroll

Vanliga fel som upptäcks vid djurkontroll är:

- Födslar, dödsfall och förflyttningar har inte rapporterats i tid
- Djur saknar eller har felaktiga öronbrickor
- Journalföring är bristfällig eller saknas
- Dokumentation som krävs i djurvälfärdsersättningar saknas eller är bristfällig

Kontrollera regelbundet att journaler, djurregister och märkning är korrekta och aktuella.

Råd

Så minskar du risken för avdrag:

- Kontrollera uppgifterna innan du skickar in ansökan
- Håll marken välskött
- Rapportera djurhändelser i tid
- Spara dokumentation och journaler

God ordning på markuppgifter, djurregister och dokumentation gör kontrollen enklare och minskar risken för avdrag på dina EU-stöd.

Johan Ekström
johan.ekstrom@lansstyrelsen.se

Detta nyhetsbrev ingår i Sveriges strategiska plan för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Ansvarig utgivare: Stefan Carlsson, 010-223 73 24
Redaktör: Malin Fernholm
Layout, redigering: Gunilla Lindbladh
Webbplats: www.lansstyrelsen.se/kronoberg

Tryck sak 3041 0993

Startstöd underlättar generationsskifte på släktgården

För drygt ett år sedan tog Johanna Lundquist över mjölkgården i Hjortsberga efter sin far och farbror Lars och Ingemar Lundquist. Att kliva in som sjunde generation är inget man gör lättvindigt. Det är ett ansvar som förpliktigar.

Gårdens styrkor

Johanna och hennes man Eric Juteström driver idag gården tillsammans med totalt tre flexibla och självgående heltidsanställda. De är ett sammansvetsat team där Johanna sköter djuren, ekonomin och allt administrativt, medan Eric ansvarar för växtodlingen och maskinerna.

Johanna är lika skicklig med djuren som bakom ratten. Johanna har alltid varit nära djuren. Som barn följde hon sin pappa Lars i ladugården. Stödet från Lars och Ingemar är fortfarande ovärderligt.

– När Johanna arbetar ihop med sin pappa behövs knappt några ord. De är som kugghjul som passar perfekt, säger Eric. Det är en trygghet som inte går att köpa för pengar.

Efter lantbruksgymnasiet och arbete på mjölk- och grisgårdar blev steget hem naturligt. Idag brukar hon och Eric 200 hektar åker och 60 hektar bete. Av gårdens 460 djur är 80 mjölkkor som mjölkas i grop. De köper in tjurar och har en jämn fördelning mellan intäkter från mjölk och slakt.

Utmaningar vid övertagandet

Att ta över gården från en dag till en annan var tufft. Likviditeten har varit en utmaning, och startstödet har spelat en avgörande roll. De köper bokföringstjänster och vissa reparationer för att kunna fokusera på verksamheten. Ett framtida mål är ett robotstall, men vägen dit kräver både planering och tålamod.

Barnen Sigge, Esther och Henning är ofta med i ladugården och hjälper till med gårdens dagliga arbete, vilket underlättar vardagen. En levande landsbygd är en hjärtefråga för Johanna. Djuren håller markerna öppna. Johanna bidrar till det lokala föreningslivet som ordförande i gymnastikföreningen. Hon är även tränare för barnen i både fotboll och gymnastik.

Vikten av omvärldsbevakning

När jag frågar Johanna och Eric vad som är viktigt för unga som vill ta över en gård lyfter de fram att generationsskiftet måste börja i tid. De önskar att de fått mer information om allt runt omkring produktionen.

Omvärldsbevakning är en stor del av företagandet. Världsläget med svajande oljepriser, foderpriser och ett förändrat klimat påverkar ekonomin. De följer nyheter noggrant, inte minst nu när den nya CAP påverkar villkoren för lantbrukare.

Sedan övertagandet har de gjort flera förändringar. De har fokuserat mycket på avels- och hållbarhetsarbete, vilket resulterar i en ökad mjölkavkastning som betyder mycket för gårdens ekonomi.

Startstödets betydelse

Att söka stöd är inte enkelt. De har anlitat Hushållningssällskapet, vilket kostar pengar men har varit värdefullt. Startstödet har gjort det möjligt att ta sig igenom den första tuffa tiden och samtidigt fortsätta utveckla företaget. De tycker att det är roligt att driva företag och att få helheten, även om balansen mellan familj och arbete är en ständig utmaning.

– Att få driva vidare en släktgård är en ynnest, säger Johanna. Hon älskar djuren, företaget och att hon får sista ordet när något ska bestämmas. Med Johanna och Eric vid rodret är det lätt att tro på framtiden för lantbruket.

Madeleine Nederman
madeleine.nederman@lansstyrelsen.se

MAT-rundan 2026

MAT-evenemanget, som är återkommande i september sedan många år tillbaka, genomfördes den 5–12 september.

I år inledde MAT-rundan evenemanget och under helgen den 5–6 september välkomnades alla till 63 olika matföretag i länet.

Besökarna kunde besöka allt från lantbruk, förädlare och gårdsbutiker till lanthandlare, restauranger och caféer.

Bland de företag som var med var det 13 som var med för första gången. Ytterligare ett 15-tal producenter sålde sina produkter hos andra då de inte har möjlighet att ha sin egen verksamhet som besöksmål på kartan.

Helgen bjöd på växlande väder men det avskräckte inte besökare från att ge sig ut på länets vägar.

Information om företagen som var med på årets runda hittar du på matsmaland.se.

Många av företagen går att besöka året om, så passa på att upptäck företag du inte besökt tidigare när det passar dig.

MAT-rundan genomfördes för sjunde året i rad och är en del av arbetet med länets livsmedelsstrategi.

Syftet med rundan är att fler ska hitta till våra matföretag och förhoppningsvis återkomma som kunder och gäster fler gånger.

Anna-Stina Karlsson
anna-stina.karlsson@lansstyrelsen.se

Gårdsbod
Urshult

GYLLENGRIPS
ÄPPELCIDER-
VINÄGER
OLAGRAD
GYLLENGRIPS
ÄPPELCIDER-
VINÄGER
OLAGRAD

STENLUNDEN

LÄTT ATT ÖPPNA
Inlagd Gurka

RUNDAN
ÄPPELMUST

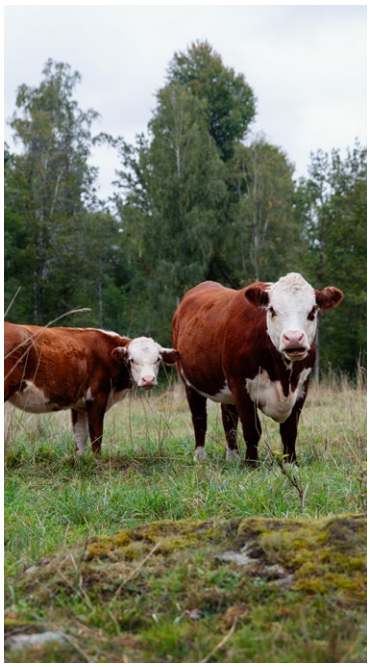

Dränering ger hållbart och resurseffektivt jordbruk

En väl fungerande dränering är grundläggande för jordbruksmarkens produktionsförmåga, odlingssäkerhet och möjligheten till ett resurseffektivt och hållbart jordbruk. Det medför mindre miljö- och klimatpåverkan och bättre lönsamhet både nu och i ett framtida klimat.

För att växten ska utvecklas bra behöver rötterna ha tillgång till både luft, vatten och näring. Rötterna är känsliga för syrebrist och de går inte djupare än där vattnet står i marken.

När jorden dräneras sänks grundvattennivån och det kommer in luft i en del av de större porerna. Rötterna kan då fortsätta utvecklas djupare ner i marken och komma åt vatten och växtnäring, vilket behövs för grödans tillväxt. Därför är fungerande dränering en grundförutsättning för växtodling.

Dräneringen gör också att det finns mer utrymme i marken att ta upp vatten vid kraftiga regn vilket jämnar ut flödestoppar, minskar risken för växtnäringsförluster och att syrebrist ska uppstå hos grödan.

Ökad vattentillgång

Det kan verka motsägelsefullt att förbättrad vattenavledning kan leda till mindre risk för torkskador på grödan. God dränering ger dock växten möjlighet att utveckla ett djupare rotsystem tidigt på säsongen. Om dräneringen är dålig så får den ett grundare rotsystem.

Om jorden sedan torkar upp och vattnet i marken försvinner nedåt, så har de djupare rötterna större möjlighet att komma åt mer vatten längre ner i markprofilen än det grunda rotsystemet.

Vid torka kan du se att grödan växer bättre över täckdikena. Det beror på att det är mer gynnsamma förutsättningar där med bra dränering, god markstruktur och högre mullhalt.

Gynnar skörd och miljö

Väl fungerande dränering ger bättre infiltration, jämnare upptorkning på våren och möjlighet till tidig sådd. Markstruktur, mullhalt och kolinlagring gynnas. Man får även bättre vatten- och växtnäringsförsörjning, möjlighet till mer varierad växtföljd och friskare grödor med mindre behov av växtskyddsinsatser. Detta ger möjlighet till högre och jämnare skördar, och mer resurseffektiv odling.

Bristfällig dränering ger problem med stående vatten i fält, ökad risk för missväxt, sämre bärighet vid fältarbete, markpackning, sämre växtnäringsutnyttjande, ogräs och ökat behov av jordbearbetning. Man får mer osäkra och varierande skördar. Risken för växtnäringsförluster blir också större när marken är dåligt dränerad. Kväve förloras genom lustgasavgång och utlakning och fosfor genom ytavrinning och erosion. Detta ger sammantaget minskad möjlighet till lönsam och resurseffektiv produktion, och ökad risk för negativ klimat- och miljöpåverkan.

Kräver underhåll

Dräneringen försämras med tiden. Både täckdikning och huvudavvattning behöver underhållas emellanåt för att markerna ska bibehålla sin produktionsförmåga. Dränering av det enskilda fältet är beroende av att nedströms liggande rörledningar och öppna diken fungerar, så att vattnet kan komma vidare. Diket är en vattenanläggning som ska underhållas, men det ska ske med miljöhänsyn.

Anna Bjuréus
Rådgivare vattenhushållning,
Jordbruksverket

Stående vatten efter kraftigt regn har lett till syrebrist och gula blad hos grödan vid en svacka i fältet. Orsaken kan vara problem i täckdikningssystemet i fältet. Det kan också bero på bristande dikesunderhåll i huvudavvattningen som täckdikningen mynnar ut i.

FOTO: Anna Bjureus.

Läs mer om vad man bör tänka på vid täckdikning och dikesunderhåll i Jordbruksverkets broschyrer.

Beredskapskollen – är ditt lantbruksföretag rustat för störningar?

- Vad händer om ditt företag drabbas av elavbrott, bränsle- eller foderbrist, vattenproblem, IT-störningar eller personalbortfall?
- Vad ska ditt företag fokusera på vid krig eller kris?
- Hur förbereder du dig på bästa sätt för att kunna upprätthålla produktionen på gården?

Med Beredskapskollen inom Greppa Näringen får du hjälp att se hur väl ditt företag är rustat för olika störningar. Tillsammans med en rådgivare identifierar ni företagets mest kritiska funktioner, bedömer sårbarheter och tar fram konkreta åtgärder för att stärka beredskapen.

Läs mer om beredskapsrådgivning för lantbrukare – Greppa Näringen.

Småbiotoper i jordbrukslandskapet

FOTO: Martin Wargen.

FOTO: Martin Wargen.

Påfågelöga och vanlig groda är exempel på arter som trivs vid öppna diken.

Småbiotoper som åkerholmar, stenmurar, alléer, odlingsrösen, småvatten och öppna diken är viktiga för den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet. De ger livsmiljöer, föda, skydd och möjligheter till fortplantning för många växter och djur. De fungerar också som spridningsvägar mellan olika naturmiljöer.

Du som lantbrukare förvaltar värdena

Genom att sköta småbiotoperna bidrar du till att bevara natur- och kulturvärden i landskapet. Träd, buskar, stenar och småvatten skapar förutsättningar för pollinatörer, naturliga fiender till skadedjur och många andra arter. Småbiotoperna bidrar också till ett varierat och attraktivt odlingslandskap samt att spår av tidigare generationers markanvändning finns kvar.

Småbiotoperna är skyddade

Många småbiotoper omfattas av det generella biotopskyddet. Syftet är att bevara livsmiljöer för växter och djur samt kulturhistoriska värden. Du får sköta biotoperna så att deras värden bevaras, till exempel genom att röja igenväxning eller utföra varsamt underhåll. Däremot får du inte utan dispens ta bort, fylla igen, gräva, spränga eller på annat sätt skada en skyddad biotop.

Dispens kan sökas

Länsstyrelsen kan ge dispens från biotopskyddet om det finns särskilda skäl. Den som söker dispens måste visa att åtgärden är nödvändig och att syftet inte kan uppnås på något annat sätt. Vid prövningen väger vi nyttan av åtgärden mot skadan på natur- och kulturvärdena. Skälen för att godkänna ansökningar kan till exempel vara säkerhet, vikten av att kunna bedriva ett konkurrenskraftigt jordbruk eller att hindra sjukdomsspridning från sjuka träd.

En typisk ansökan om biotopskyddsdispens kan handla om att ta bort en del av en stenmur för att bredda en passage för större maskiner eller ta ner riskträd i en allé. Nästan alla sådana ansökningar i Kronobergs län (över 98 procent) har godkänts de senaste fem åren.

Ofta ställer Länsstyrelsen krav på kompensationsåtgärder som till exempel att placera stenarna från en bortplockad stenmur på annan plats i anslutning till muren, eller återplantera träd i allén.

Småbiotoperna och jordbrukarstöd

När du söker jordbrukarstöd ingår grundvillkor som ska uppfyllas. Ett av dem är grundvillkorselement som omfattar småvatten, solitärträd, öppna diken och stenmurar. Grundvillkoret gäller från 2026 i hela landet, alltså även i Kronobergs län. Tidigare har villkoret bara omfattat delar av landet.

Jordbruksverket har via flygfoton identifierat grundvillkorselement på jordbruksmark och de finns inritade i kartan i SAM internet. Du får inte skada, förstöra eller ta bort stenmurar, diken, solitärträd och småvatten som är grundvillkorselement. Jordbruksverket har följt upp alla grundvillkorselement och det har visat sig att åtgärder ibland genomförs utan att dispens från biotopskyddet är sökt. Om du planerar en åtgärd i en skyddad småbiotop bör du kontakta länsstyrelsen för råd eller ansöka om dispens i god tid innan arbetet påbörjas.

Du kan läsa mer om grundvillkor på Jordbruksverkets webbplats.

Daniel Helsing
daniel.helsing@lansstyrelsen.se

Malin Fernholm
malin.fernholm@lansstyrelsen.se

Ansökan om dispens prövas av länsstyrelsen

På länsstyrelsens webbplats finns information och e-tjänst för ansökan. Det är inte så svårt att söka dispens. Du behöver förklara vad du ska göra, hur du ska göra och var du planerar att utföra åtgärden genom att peka ut den på kartan.

Dessutom behöver du tala om varför (ange ett särskilt skäl) och om du har några förslag på hur skadorna kan kompenseras.

Ansökan kostar 3 300 kronor.

VÄLKOMMEN TILL VÅRA AKTIVITETER!

Här är några exempel på aktiviteter vi erbjuder i samarbete med flera olika konsulter och rådgivare. Du hittar alla kurser och rådgivningserbjudanden i kalendern på vår webbplats.

Behörighetskurser för användning av växtskyddsmedel

Du som behöver gå vidareutbildning för att behålla din behörighet har själv ansvaret att veta när din behörighet går ut och behöver förnyas. Efter nyår skickar vi ett brev till dig som behöver gå vidareutbildning 2027, men det har tyvärr hänt att alla inte kommit med när vi hämtar adresser.

Från 2025 har det skett några förändringar:

- Det är inte längre möjligt att gå ett år i förväg som det varit tidigare
- Jordbruksverket håller i grundkurs och vidareutbildningar för växthus. Du som har behörighet för både utomhus och växthus behöver gå två vidareutbildningar.

Från 1 januari 2027 är det krav på att använda digital sprutjournal.
Datum för kurserna 2027 är inte satta än men vi kommer ha en digital och en fysisk vidareutbildning under mars och april. Grundkursen planeras till mars.
Kurserna är avgiftsbelagda.

För mer information, kontakta Anna-Stina Karlsson, 010-223 71 37, anna-stina.karlsson@lansstyrelsen.se

Sparsam körning med traktor

Vill du spara diesel och vässa din traktorkörning? Har du en certifiering som kräver att du gått en kurs i sparsam körning?

Anmäl ditt intresse till anna-stina.karlsson@lansstyrelsen.se, 010-223 71 37.

Greppa Näringen

Bussresa med tema nötköttsproduktion 10–11 november

Vi bjuder in till en spännande och lärorik studieresa med tema nötköttsproduktion. Följ med till Sörmland och Stenhammars Gods. Längs vägen besöker vi nötköttsgårdar med olika produktionsinriktningar och inhysningssystem.

På- och avstigning buss sker i parkeringshuset Bangården i Växjö. Bussen avgår 10 november klockan 7.00 och kommer tillbaka 11 november cirka klockan 18.00.

Priset för resan är maximalt 1 650 kronor plus moms per person. Den exakta kostnaden faktureras efter resan. I priset ingår mat, resa, studiebesök, fika och hotellrum. Anmälan är bindande.

För mer information, kontakta Madeleine Nederman 010-223 74 39, madeleine.nederman@lansstyrelsen.se

Anmäl dig i kalendern på vår webbplats senast 26 oktober 2026.

Medfinansieras av Europeiska unionen

Länsstyrelsen Kronoberg
Postadress: 351 86 VÄXJÖ | Besöksadress: Kungsgatan 8 | Telefon: 010-223 70 00
Webbplats: www.lansstyrelsen.se/kronoberg